

ACC. N:R M. 14571:1-5.

Landskap: Skåne Upptecknare: Nils Ekstrand, Kalmår
Härad: Torna Berättare: " " "
Socken: Everlövs Berättarens yrke: f.d. poliskonstapel
Uppteckningsår: 1958 Född år 1882 i Everlövs

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Jordbrukets binäringar. s. 1-5.

LUF 61

Jag känner ej till eller har hört ontalas, att någon på här ifrå-
gavarande ort bedrivit sådan verksamhet av hemslöjd som omnämnes i
frågelistan till sådan omfattning att det kan betraktas som binäring.
Detta har nog mera förekommit i norra Skåne.

Man brukade nämligen på orten ifråga och i trakten närmast intill
inköpa sina behov av sådana alster som kunde hänföras till hemslöjd,
dels av kringresande tillverkare med hemort uppe från norra Skåne,
vilka då och då kommo på besök i gårdarna och salubjöd sina varor,
och dels å Sjöbo marknad, dit försäljarna drogo sig för försäljning
av sina alster. Smidesarbeten såsom liar /göingaliar/, yxor och kni-
var var det särskilt folk från göingehäraderna som voro specialister
på. Tillverkarna av trävaror såsom stegar, träpumpar, vigrakorgar
och dylikt som var att beteckna som träslöjd, hade sin hemort från
trakten av Stehag och norr därom. Jag kan således ej alls uttala
mig om deras arbetsmetoder eller vad som i övrigt var förenat med
tillverkningen av nämnda slöjdalster.

Mindre saker såsom t.ex. yxskaft, skyffelskaft, rävsor o.dyl. för-
 eget bruk ävensom mindre reparationer av verktyg och redskap, bruka-
 de man i allmänhet själv utföra hemma på gårdarna i den mån någon
 händig person, husbonden själv eller någon dräng med kunnighet i vad
 det gällde sådana arbeten, fanns att tillgå. I motsatt fall brukade
 man taga hem en hantverkare från orten till utförandet av hithöran-

Smj 61
1.

de arbeten.

Så gott som alla textilvaror inklusive de förberedande arbetena med råvarorna till såväl gång- som sängkläder, duktyg och andra linnevaror utfördes och tillverkades i hemmen huvudsakligast av den kvinnliga befolkningen som vinterarbete, vari såväl gårdens egna familjemedlemmar som tjänstepersonalen deltog.

Skogsarbeten med tillverkning av tjära och pottaska eller framställning av träkol från minor förekom ej i denna trakt.

Man lade ju på den tiden ganska mycket an på fåravel och härifrån fick man ju ull som utgjorde råvaran till yllevävnader av olika slag och garn till strumpstickning. Fåren klipptes två gånger om året, vår och höst, och skulle detta alltid ske då månen stod i ny, anledningen därtill, har jag nog hört, men har det fallit i glömska. Dagen före klippningen tvättades fåren i ett stort ämbar vatten. Vid klippningen begagnade man sig av en för ändamålet särskilt konstruerad ullsax med breda triangelformade käftar. Ullen kardades sedan. Arbetet härmed var ibland förenat med en enkel festlighet /kardegille/. Så kom ju spinnandet av ullen till garn som ett nästa moment. Garnet färgades sedan i olika kulörer beroende på vartill det skulle användas. Till strumpstickning använde man i huvudsak ofärgat garn. De färdigstickade strumporna färgades sedan om så önskades. Männen använde i flesta fall vita ofärgade strumpor och

3.

Kvinnorna ivregel svarta.

Ullen benämndes på allmogespråket för "to! I bestämd form "toed"

Jag skall nu söka skildra arbetet med framställandet av råvaran för linberedningen och tänker därvid taga allt från första början. Den första åtgärden härvidlag var ju att så linfröet. Växten benämndes för hör på allmogespråket. Då plantorna vuxit upp till sådan storlek, att de kunde urskiljas från ogräset lukades detta bort. Fram i september månad var det tid att skörda höret, vilket gick så till, att man med händerna tyckte upp plantorna med roten och band dem tillsammans i små kärvar av en handleds tjocklek. Kärvarna ställdes sedan upp i små grupper och fingo stå och torka någon tid innan de inbärgades. Sedan skulle linet brytas, vartill man använde sig av ett redskap som på bygdemålet kallades bråg, vilken liksom tuggade sönder hörskjälkarna. Före brytningen i omedelbar anslutning till denna torkades höret över sakta eld i en s.k. "brydestua"

Efter arbetets slut med brytningen var det brukligt att det bjöds på s.k. brydegille. Nästa moment i beredningen var att skätta det sålunda brutna höret för att få bort alla skävorna som de sönderbrutna skjälkarna benämndes. Detta tillgick så, att man tog en handfull av det brutna linet och hängde över ett s.k. skätteställ, i form av en upprätstående plank, man höll fast linet med vänstra

handen. I den högra hade man beväpnat sig med ett skätteträ, ett sabelliknande verktyg, med vilket man genom slag uppifrån och nedåt bearbetade linet till dess att det i möjligaste mån befriats från skävorna. Själva linet utgjordes av fina fiber som bildades av skallet eller barken på linväxten, om man så vill kalla det. Vid skättningen uppkom en del avfall benämnt skättefall, som man ej kunde få så rent, men som man dock tog vara på och använde till grövre saker såsom kökshandukar, skurtrasor m.m. Efter avslutat arbete med skättningen, brukade man bjuda på skättegille. Linet kallades nu på allmogespråket för blå och var nu färdigberett för att kunna spinnas till garn som fick benämningen blågarn. Man talade om blågarnslakan, blågarnsskjorter m.m.

Det spunna garnet haspades upp till hankar, vilka uppdelades i fidjen. Garnhankarna fick sedan ligga i blöt några dagar, varefter de hängdes upp på en ställning ute i det fria för att blekas innan det kom till användning för sitt egentliga ändamål.

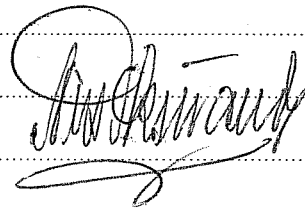
De förberedande arbetena till uppsättandet av en väv började med att garnet haspades upp till hankar. Nästa moment var att placera dessa på en garnvinga, en anordning som i vågrät läge löpte runt med garnet, då detta nystades upp till garnnysten i och för stickeriarbeten eller till spolning eller varpning, vilket var nästa moment i förarbetet till vävnaden. Varpningen tillgick så,

att man lindade upp garnet i spiralform kring varpan, vilken hade en lodrät ställning med roterande rörelser. Man lindade upp varv efter varv till dess man fick den bestämda längden för den avsedda räckan som skulle vävas. Vid båda ändarna lades tråden om en i varpan fastsatt pinne och snurrade varpan åt motsatta hållet och fortsatte på så sätt med att vända på roteringen av varpan under det man vindade på garnet uppifrån och ned samt nedifrån och upp till dess varpen blivit färdigbildad.

Nästa åtgärd var att sätta varpen i väven och rulla upp densamma på vävbommen för att sedan dragas igenom sölverna och vävskeiden och kunde arbetet med själva vävningen nu taga sin början.

De färdiga linneräckorna lades i blöt några dagar, varefter de breddes ut och fastsattes med pinnar på en gräsplan, där de fingo ligga någon tid, beroende av solens verkningar, för att blekas. Därefter tvättat man dem och härmed voro de färdiga att tagas i bruk för vad de skulle användas till.

Malmö i juli 1958

Jag har fastsatt pappor över